

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૯૪૩૭/૨૦૧૬

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તી સુશ્રી હર્ષા દેવાણી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તી શ્રી એ.એસ. સુપેહિયા

=====

૧	શું સ્થાનિક સમાચારપત્રોના રિપોર્ટરોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપી શકાય?	હા
૨	રિપોર્ટરને સોંપી શકાય કે નહીં?	હા
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની અંતિમ નકલ જોવા માગે છે?	ના
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર સવાલનો સમાવેશ થાય છે?	ના

=====

સિદ્ધિ વિનાયક સિન્ટેક્સ પ્રા. લિ. ... અરજદાર(રો)

વિરુદ્ધ

યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને ૨ ... સામાવાળા(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(ઓ) નં. ૧ તરફે વકીલ શ્રી પરિતોષ ગુપ્તા સાથે વકીલ શ્રી પરેશ એમ. દવે

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફે વકીલ શ્રી દેવાંગ વ્યાસ

સામાવાળા(ઓ) નં. ૨-૩ તરફે વકીલ શ્રી સુધીર એમ. મહેતા

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તી સુશ્રી હર્ષા દેવાણી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તી શ્રી એ.એસ. સુપેહિયા

તારીખ: ૦૭/૦૩/૨૦૧૭

મૌખિક ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તી સુશ્રી હર્ષા દેવાણી)

૧. રૂલ. સામાવાળા નં. ૧ ની તરફેલામાં વિદ્વાન આસિસ્ટન્ટ સોલિસિટર જનરલ શ્રી દેવાંગ વ્યાસે રૂલની નોટિસ બજવણીનો સ્વીકાર કર્યો છે અને સામાવાળા નં. ૨ અને ૩ ની તરફેલામાં વિદ્વાન સિનિયર સ્ટેવિંગ કાઉન્સેલ શ્રી સુધીર મહેતાએ રૂલની નોટિસ બજવણીનો સ્વીકાર કર્યો છે. સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોની સંમતિથી, મામલો આખરી સુનાવણી માટે હાથ ધરવામાં આવે છે.

૨. આ અરજી તારીખ ૧૧.૩.૨૦૧૬ ના ઓર્ડર-ઇન-ઓરિજિનલ અને તારીખ ૩.૮.૧૯૯૮ ના શો કોઝ નોટિસ સામે નિર્દેશિત છે જે બીજા સામાવાળા કમિશનર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ, અમદાવાદ દ્વારા પસાર કરવામાં આવી છે, જેના દ્વારા શો કોઝ નોટિસમાં ઉઠાવવામાં આવેલી માંગણીઓની પુષ્ટિ કરવામાં આવી છે.

૩. અરજદાર એ ટેક્સટાઈલ માલસામાનના ઉત્પાદનના વ્યવસાયિક ઉદ્દેશ્યો સાથે સ્થપાયેલી એક કંપની છે. અરજદાર વર્ષ ૧૯૯૧ માં છત્રાલ ખાતેના તેના કારખાનામાં પોલિએસ્ટર ફિલામેન્ટ યાર્નનું ઉત્પાદન કરતી હતી. આ કેસમાં સામેલ વિવાદ યાર્નના "ડ્રો વાઈલિંગ" તરીકે ઓળખાતી પ્રવૃત્તિ/પ્રક્રિયા સાથે સંબંધિત છે. અરજદારના જણાવ્યા મુજબ, ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૫ સુધી, ડ્રો વાઈલિંગ એ સ્વીકાર્યપણે "ઉત્પાદન" ન હતું અને તેથી ડ્રો વાઉન્ડ યાર્ન પર કોઈ એક્સાઈઝ ડ્યુટી લાદવામાં આવી ન હતી કે વસૂલ કરવામાં આવી ન હતી, જોકે બેઝ યાર્ન, એટલે કે પાર્શિયલી ઓરિએન્ટેડ યાર્ન (પીઓવાય) એક્સાઈઝેબલ હતું; અને આવા બેઝ યાર્નને ડ્રો વાઈલિંગને આધીન કરવામાં આવ્યા હતા જેના પર એક્સાઈઝ ડ્યુટી લાદવામાં આવતી ન હતી. આવા યાર્ન ધ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૮૫ ની પ્રથમ અનુસૂચિના પ્રકરણ ૫૪ ના સબ-હેડિંગ્સ હેઠળ આવરી લેવામાં આવ્યા હતા. એવું જણાય છે કે નાણાકીય વર્ષ ૧૯૯૫-૯૬ ના કેન્દ્રીય બજેટમાં ટેરિફના પ્રકરણ ૫૪ ના નોટ ૩ માં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો; અને ડાઈંગ, પ્રિન્ટિંગ, બ્લીચિંગ વગેરે જેવી પ્રક્રિયાઓના સંદર્ભમાં પ્રકરણ ૫૪ ના વિવિધ હેડિંગ પરના ઉત્પાદનો માટે ઉત્પાદનની એક કાલ્પનિકતા ઊભી કરવામાં આવી હતી જેમાં આવા ઉત્પાદનના કોઈપણ સ્વરૂપને બીજા સ્વરૂપમાં રૂપાંતરિત કરવાનો સમાવેશ થાય છે. અરજદારનો એવો કેસ છે કે ડ્રો વાઈલિંગ માટે, સમગ્ર ટેક્સટાઈલ વેપારમાં એવી સામાન્ય છાપ હતી કે ઉપર ઉલ્લેખિત પ્રકરણ નોટમાં ફેરફાર કે સુધારાથી પણ આવી પ્રવૃત્તિ

એક્સાઇઝ ડ્યુટી માટે જવાબદાર બનતી નથી. ડ્રો વાઇન્ડર્સ એસોસિએશન ઓફ ઇન્ડિયા, જેના અરજદાર કંપની પણ એક સભ્ય હતી, તેણે આ પ્રક્રિયા વિશે એડવોકેટ્સની એક પ્રખ્યાત ફર્મ પાસેથી કાનૂની અભિપ્રાય મેળવ્યો હતો અને અભિપ્રાય એવો આપવામાં આવ્યો હતો કે ડ્રો વાઇન્ડિંગ પ્રક્રિયા પછી બેઝ ચાર્જના સ્વરૂપમાં કોઈ ફેરફાર થયો નથી અને તેથી, ડ્રોન અને વાઉન્ડ ચાર્જ એક્સાઇઝેબલ માલસામાનની પ્રકૃતિના ન હતા અને ત્યાં કોઈ ડ્યુટીની જવાબદારી પણ નહોતી. એવું જણાય છે કે સામાન્ય સમજણને ધ્યાનમાં રાખીને, અરજદાર કંપની ડ્રોન વાઉન્ડ ચાર્જ પર એક્સાઇઝ ડ્યુટી ચૂકવતી ન હતી, પરંતુ આ પ્રવૃત્તિ તત્કાલીન ધ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ રૂલ્સ, ૧૯૪૪ ના નિયમ ૧૭૩બી અનુસાર અરજદાર દ્વારા ફાઇલ કરવામાં આવેલી વર્ગીકરણ યાદીમાં જાહેર કરવામાં આવી હતી. એવું જણાય છે કે સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ સત્તાવાળાઓએ તારીખ ૧૩.૨.૧૯૯૮ ના રોજ અરજદાર કંપની સામે ચોક્કસ તપાસ હાથ ધરી હતી જે મુજબ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ કમિશનર દ્વારા તારીખ ૩.૮.૧૯૯૮ ના રોજ શો કોઝ નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી જેમાં એવો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો કે ૧.૪.૧૯૯૫ થી ૧૨.૨.૧૯૯૮ દરમિયાન અરજદાર કંપની દ્વારા ડ્રો વાઇન્ડિંગને આધીન કરાયેલા તૈયાર ઉત્પાદનનો અમુક જથ્થો એક્સાઇઝ ડ્યુટી આકર્ષિત કરે છે અને કુલ રૂ. ૧,૦૦,૭૫,૫૨૮/- ની ડ્યુટી અરજદાર કંપની દ્વારા ચોરી કરવામાં આવી હતી. શો કોઝ નોટિસમાં મર્યાદાના મોટા સમયગાળાનો આશ્રય લેવામાં આવ્યો હતો અને અરજદાર કંપની તેમજ ડિરેક્ટર

સામે પણ દંડ લાદવાનો પ્રસ્તાવ મૂકવામાં આવ્યો હતો. ઉપરોક્ત શો કોઝ નોટિસના જવાબમાં, અરજદાર કંપનીએ સાચી હકીકત અને કાનૂની સ્થિતિ સ્પષ્ટ કરીને તારીખ ૧૫.૩.૨૦૦૦ ના રોજ જવાબ રજૂ કર્યો હતો. અરજદારના જણાવ્યા મુજબ, લગભગ પંદર વર્ષ સુધી, ઉપરોક્ત શો કોઝ નોટિસના જવાબમાં એક્સાઈઝ સત્તાવાળાઓ દ્વારા કોઈ આગળની કાર્યવાહી કરવામાં આવી ન હતી અને અરજદારને એવું સમજાવવામાં આવ્યું હતું કે સુરત પ્રદેશમાં ડ્રો વાઈલ્ડિંગની ડ્યુટીની માંગણી માટેના સમાન કેસો પડતા મૂકવામાં આવ્યા હતા અને તેથી, અમદાવાદ અને અન્યત્ર પણ કેસો બંધ કરવામાં આવ્યા હતા.

૪. આ દરમિયાન, અરજદારનું કારખાનું બંધ થઈ ગયું હતું અને પ્લાન્ટ અને કારખાનાનો કબજો ગુજરાત સ્ટેટ ફાઈનાન્સિયલ કોર્પોરેશન દ્વારા સંભાળી લેવામાં આવ્યો હતો, જેણે વર્ષ ૨૦૦૪ ના અરસામાં મિલકતોની હરાજી કરી હતી. બેંકના દેવાની ચુકવણી કરવા માટે વર્ષ ૨૦૦૨ માં ડિરેક્ટરોના રહેણાંક મકાન પણ વેચી દેવામાં આવ્યા હતા અને એક વખતની સેટલમેન્ટ યોજનાનો લાભ લઈને, ડિરેક્ટરોએ ગ્રીન વિલે ફ્લેટ્સ, અમદાવાદમાં મકાન વેચીને એકત્રિત કરાચેલા ફંડમાંથી બેંકના દેવાની ચૂકવણી કરી દીધી હતી. આમ, કારખાનું બંધ થઈ ગયું હતું અને કારખાના સહિત ક્ષત્રીની તમામ મિલકતો વેચી દેવામાં આવી હતી. કોઈ કામ ન હોવાથી, ડિરેક્ટર શ્રી પ્રવીણચંદ્ર જોશી યુએસએ ગયા હતા અને ત્યાં થોડો સમય કામ કર્યું હતું અને જાન્યુઆરી, ૨૦૦૧

માં ભારત પાછા ફર્યા હતા અને માર્ચ, ૨૦૦૧ માં અમદાવાદમાં એક નાના ટેક્સટાઈલ યુનિટમાં કામ કરવાનું શરૂ કર્યું હતું અને હાલમાં દહેજ ખાતે એક ટેક્સટાઈલ પ્લાન્ટમાં કામ કરી રહ્યા છે અને ભરૂચ ખાતે ભાડાના મકાનમાં રહે છે. અરજદારનો એવો કેસ છે કે આ સમગ્ર સમયગાળા દરમિયાન ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત તારીખ ૩.૮.૧૯૯૮ ના શો કોઝ નોટિસના સંદર્ભમાં મહેસૂલ દ્વારા પ્રસ્તાવિત કોઈપણ કાર્યવાહી અંગે કોઈ જાણકારી નહોતી. અરજદારના જણાવ્યા મુજબ, એવું જણાય છે કે બીજા સામાવાળાએ ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત શો કોઝ નોટિસ નિર્ણય માટે હાથ ધરી હતી અને કેસની વ્યક્તિગત સુનાવણી નક્કી કરી હતી જેની અહીંના અરજદારને કોઈ જાણકારી મળી ન હતી કારણ કે એક દાયકા કરતાં વધુ સમય પહેલાં કારખાનું બંધ થઈ ગયું હતું અને કંપનીના તમામ કારખાનાની મિલકતો અને અન્ય અસ્કયામતો વચગાળાના સમયગાળા દરમિયાન વેચી દેવામાં આવી હતી. બીજા સામાવાળાએ ત્યારબાદ ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત શો કોઝ નોટિસ અનુસાર નિર્ણયનો હુકમ પસાર કર્યો હતો, જોકે, અરજદાર આવા નિર્ણયના હુકમ વિશે પણ અજાણ હતા.

૫. અરજદારનો આગળનો કેસ એવો છે કે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝના સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટે રજિસ્ટ્રાર ઓફ કંપનીઝ (આરઓસી) ની સાઈટની મુલાકાત લીધી હતી અને સંબંધિત સમયે અરજદાર કંપનીના વૈધાનિક ઓડિટર એવા ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટનું નામ અને સરનામું શોધી કાઢ્યું હતું. ત્યારબાદ, સદર ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટનો

સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ દ્વારા અરજદાર કંપનીની વિગતોની પૂછપરછ કરવા માટે સંપર્ક કરવામાં આવ્યો હતો અને ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ તેમના બનેલી મારફતે શ્રી પ્રવીણચંદ્ર આર. જોશીનો મોબાઇલ નંબર મેળવી શક્યા હતા અને સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટને મોબાઇલ નંબર પૂરો પાડ્યો હતો. સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝના સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટે, ત્યારબાદ, શ્રી જોશીનો તેમના મોબાઇલ પર સંપર્ક કર્યો હતો અને તેમને કમિશનરના હુકમ અને તે સંદર્ભમાં કરવાની થતી ડ્યુટીની ચુકવણી વગેરે વિશે જાણ કરી હતી. શ્રી જોશી અને સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ વચ્ચેની ટેલિફોનિક ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, શ્રી જોશી દ્વારા તારીખ ૨.૮.૨૦૧૬ ના રોજ તારીખ ૩૧.૮.૨૦૧૬ નો એક પત્ર રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટને નિર્ણયના હુકમની અસલ નકલ માટે વિનંતી કરવામાં આવી હતી, જેના પર તારીખ ૫.૮.૨૦૧૬ ના કવરિંગ લેટર હેઠળ, સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટે તેમને કમિશનર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ, અમદાવાદ-III દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૧.૩.૨૦૧૬ ના નિર્ણયના હુકમની નકલ બજાવી હતી.

૬. અરજદારનો એવો કેસ છે કે નિર્ણયના હુકમની નકલ મળ્યા પછી જ અરજદારને જાણ થઈ કે તારીખ ૩.૮.૧૯૯૮ ના શો કોઝ નોટિસ નવેમ્બર, ૨૦૧૫ માં નિર્ણય માટે હાથ ધરવામાં આવી હતી અને શો કોઝ નોટિસમાં સમકક્ષ કરવામાં આવેલા પ્રસ્તાવોની કમિશનર દ્વારા પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી. ઓર્ડર-ઇન-ઓરિજિનલથી કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોના ભંગ તરીકે અને

ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૯ અને ૨૦૦૦ માં અરજદાર કંપની દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોને ધ્યાનમાં લીધા વિના પસાર કરવામાં આવ્યો હોવાથી વ્યથિત થઈને, અરજદારે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ આ અદાલતના અસાધારણ અધિકારક્ષેત્રનો આશરો લીધો છે.

૭. અરજદાર તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી પરેશ દવેએ એવી રજૂઆત કરીને વાદગ્રસ્ત હુકમ પર પ્રહાર કર્યો હતો કે આ કેસમાં કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનો બેવડો ભંગ થયો છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે પ્રથમતઃ, ઓગસ્ટ, ૧૯૯૮ માં જારી કરાયેલી શો કોઝ નોટિસ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૯ માં અરજદાર કંપનીએ બે સાક્ષીઓની ઉલટતપાસ કરી અને માર્ચ, ૨૦૦૦ માં જવાબ ફાઇલ કર્યા પછી સત્તર વર્ષથી વધુ સમય માટે પેવિંગ રાખવામાં આવી હતી, અને તેથી, આટલા અતિશય લાંબા સમયગાળા માટે પેવિંગ રાખવામાં આવેલા કેસના નિર્ણયને આખરી આકાર આપવો એ સ્પષ્ટપણે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું ઉલ્લંઘન છે. દ્વિતીયતઃ, સત્તર વર્ષ કરતાં વધુ સમય પછી કેસનો નિર્ણય હાથ ધરતી વખતે અરજદારને સુનાવણીની પૂરતી તક આપવામાં આવી નથી અને બેઝ ચાર્જ પર હાથ ધરવામાં આવેલી પ્રક્રિયાઓના ખુલાસા વિશે સંબંધિત સમયે અરજદાર કંપની દ્વારા ફાઇલ કરવામાં આવેલા વૈધાનિક દસ્તાવેજોને પણ મર્યાદાના વિસ્તૃત સમયગાળાના આશ્રયને સમર્થન આપતી વખતે ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા નથી. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સંબંધિત સમયે ટેક્સટાઇલ

વેપારમાં પ્રવર્તતી સામાન્ય છાપ અને એસોસિએશન દ્વારા સરકારને કરવામાં આવેલી રજૂઆત દર્શાવે છે કે ક્યુટીની જવાબદારી વિશે ગૂંચવણની ગુંજાઈશ હતી તે પણ વિચારણા બહાર રાખવામાં આવ્યા છે, જે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પણ ઉલ્લંઘન હતું.

૭.૧ એવું વધુમાં રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે શો કોઝ નોટિસ ૩.૮.૧૯૯૮ ના રોજ કમિશનર દ્વારા જારી કરવામાં આવી હતી અને ફેબ્રુઆરી, ૧૯૯૯ માં સુનાવણી હાથ ધર્યા પછી, જ્યારે બે સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટોની ઉલટતપાસ કરવામાં આવી હતી, ત્યારે નિર્ણયકારી સત્તાધિકારી દ્વારા આગળની કોઈ કાર્યવાહી કરવામાં આવી ન હતી; અને અચાનક પંદર વર્ષ કરતાં વધુ સમય પછી, કેસ નિર્ણય માટે હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો. વાદગ્રસ્ત હુકમનો સંદર્ભ આપતા, એવું ફેબ્રુઆરી દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે આટલા લાંબા અને અયોગ્ય વિલંબ પછી કાર્યવાહીને પુનર્જીવિત કરવા માટે હુકમમાં કોઈ કારણો દર્શાવવામાં આવ્યા નથી અને નાણાકીય વર્ષ ૧૯૯૯-૨૦૦૦ દરમિયાન નિર્ણય કેમ હાથ ધરવામાં આવ્યો ન હતો અને પૂર્ણ કરવામાં આવ્યો ન હતો તેનું કોઈ કારણ પણ હુકમમાં દર્શાવવામાં આવ્યું નથી. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે વિલંબનું કોઈ કારણ દર્શાવ્યા વિના સત્તર વર્ષના સમયગાળા પછી કાર્યવાહીને પુનર્જીવિત કરવી એ માત્ર અયોગ્યતાની બાબત નથી. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જ્યારે શો કોઝ નોટિસની કાર્યવાહી વાજબી સમયની અંદર નિર્ણયના હુકમમાં પરિણમતી

નથી, ત્યારે લાંબો અસ્પષ્ટ વિલંબ કાર્યવાહીને દૂષિત કરશે; કારણ કે આવા વિલંબના પરિણામે કરદાતાના સંદર્ભમાં સંબંધિત દસ્તાવેજો ખોવાઈ જશે અને ખોટા સ્થાને મુકાઈ જશે, જેનાથી પૂર્વગ્રહ થશે.

૭.૨ બોમ્બે હાઈકોર્ટના શિરીષ હર્ષવદન શાહ વિરુદ્ધ ડેપ્યુટી ડિરેક્ટર, એન્ફોર્સમેન્ટ ડિરેક્ટોરેટ, મુંબઈ, (૨૦૧૦) ૨૫૪ ઈ.એલ.ટી. ૨૫૯ (બોમ્બે) ના કેસમાં નિર્ણય પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અદાલતે આ પ્રમાણે ઠરાવ્યું હતું:

"૧૨. લગભગ ૧૨ વર્ષના સમયગાળા માટે, સામાવાળા દ્વારા નિર્ણયની કાર્યવાહી સાથે આગળ વધવા માટે કોઈ પગલાં લેવામાં આવ્યા ન હતા. સામાવાળા તરફથી આ વિલંબ અને નિષ્ક્રિયતા માટે અરજદારોને કોઈ વાંક આપી શકાય નહીં. સામાવાળા અરજદાર તરફથી કોઈ જ્ઞેષનો આરોપ મૂકી રહ્યા નથી. સામાવાળાનો એવો કેસ નથી કે કાર્યવાહીમાં વિલંબ કરવા માટે અરજદારો જવાબદાર છે. નિર્ણય પ્રક્રિયામાં આવા પુષ્કળ વિલંબ માટે આપવામાં આવેલા ખુલાસામાં કોઈ ઔચિત્ય મળતું નથી. ૧૨ વર્ષ કરતાં વધુ સમય વીતી જવાને કારણે સંબંધિત રેકૉર્ડની ગેરહાજરી એ પણ એક હકીકત લક્ષી પાસું છે જેને ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે. અમારા મતે, સામાવાળાને આટલા મોડા તબક્કે કાર્યવાહી ફરીથી શરૂ કરવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. જો મંજૂરી આપવામાં આવે તો, તે અરજદારને ગંભીર નુકસાન અને પૂર્વગ્રહ પહોંચાડશે. ખાતું આ રીતે જૂની બાબતોને પુનર્જીવિત કરવા માટે હકદાર નથી. આ અદાલતના અગાઉના ચુકાદામાં યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યા મુજબ, જો મર્યાદા અંગે ખાતાની દલીલ સ્વીકારવામાં આવે તો, તેનો અર્થ એ થશે કે ખાતું અસલ શો કોઝ નોટિસના ૨૦ વર્ષ, ૨૫ વર્ષ અથવા ૩૦ વર્ષ પછી નિર્ણયની કાર્યવાહી શરૂ કરી શકે છે જેની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. આ કેસની વિશિષ્ટ હકીકતો અને સંજોગોમાં અને કેમ્બાટા ઈન્ડસ્ટ્રીઝ પ્રા. લિ. (સુપ્રા) ના કેસમાં અમારા દ્વારા નોંધવામાં આવેલા

કારણોસર, આ કેસની હકીકતોના આધારે અરજી મંજૂર કરવા પાત્ર છે."

૭.૩ બોમ્બે હાઇકોર્ટના હિન્દુસ્તાન લીવર લિમિટેડ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, (૨૦૧૧) ૨૬૪ ઈ.એલ.ટી. ૧૭૩ (બોમ્બે) ના કેસમાં નિર્ણય પર પણ આ પ્રસ્તાવના માટે આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો કે તે સુસ્થાપિત છે કે નિર્ણયની કાર્યવાહી વાજબી સમયની અંદર પૂર્ણ થવી જોઈએ અને જો તેમ કરવામાં ન આવે તો, તે સદર કારણોસર દૂષિત થાય છે.

૭.૪ દિલ્લી હાઇકોર્ટના આર. એમ. મલ્હોત્રા વિરુદ્ધ એન્ફોર્સમેન્ટ ડિરેક્ટોરેટ, (૨૦૦૯) ૨૪૬ ઈ.એલ.ટી. ૧૪૧ (દિલ્લી) ના કેસમાં નિર્ણયનો પણ સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અદાલતે એવો અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો હતો કે જાહેર હિત એવો આદેશ આપે છે કે આર્થિક ગુનાઓ અટકાવાય અને અપરાધીઓ સામે યોગ્ય રીતે કેસ ચલાવવામાં આવે. અદાલતે, જોકે, નોંધ્યું હતું કે સદર કેસમાં શો કોઝ નોટિસ વર્ષ ૧૯૯૪ માં ફેરા રદ કરવામાં આવ્યો તે પહેલાં જારી કરવામાં આવી હતી અને અવલોકન કર્યું હતું કે સુનાવણીની નોટિસ એ પ્રક્રિયાનું માત્ર ચાલુ રાખવું છે અને તેથી, એવી દલીલ કરી શકાય નહીં કે કાર્યવાહી સમય બાધિત હતી. અદાલતે ઠરાવ્યું કે જોકે, વિલંબનું કોઈ કારણ દર્શાવ્યા વિના સુનાવણીની નોટિસ વિના, દસ વર્ષના સમયગાળા પછી કાર્યવાહીને પુનર્જીવિત કરવી એ માત્ર અયોગ્યતાની બાબત નથી; સામાવાળાની એ ફરજ હતી કે

આટલા લાંબા સમય સુધી નિર્ણય પ્રક્રિયાને કંઈ લાચારીઓએ રોકી રાખી હતી તેનો ખુલાસો કરે. આવા ખુલાસાની ગેરહાજરીમાં, કાર્યવાહીનું પુનર્જીવન ગેરકાયદેસર અને મનસ્વી રહેશે. કારણો આપવાની ફરજ એ કોઈપણ કારોબારી કાર્યવાહીની પૂર્વશરત છે, જેના વિના કાર્યવાહી રદ થવા પાત્ર છે. શ્રી દવેએ રજૂઆત કરી હતી કે હાલના કેસની હકીકતોમાં પણ વાદગ્રસ્ત હુકમમાં એવું કંઈ દર્શાવવામાં આવ્યું નથી કે લગભગ પંદર વર્ષના સમયગાળા પછી કાર્યવાહી કેમ પુનર્જીવિત કરવામાં આવી છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે આવા ખુલાસાની ગેરહાજરી, કાર્યવાહીના પુનર્જીવનને ગેરકાયદેસર અને મનસ્વી બનાવશે અને તેથી, વાદગ્રસ્ત હુકમ રદ અને બાતલ કરવાની જરૂર છે.

૭.૫ ગવર્નમેન્ટ ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ સિટાડેલ ફાઇન ફાર્માસ્યુટિકલ્સ, મદ્રાસ, (૧૯૮૯) ૪૨ ઈ.એલ.ટી. ૫૧૫ (એસ.સી.) ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયનો પણ સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અદાલતે આ પ્રમાણે ઠરાવ્યું હતું:

"૬. સામાવાળા તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે નિયમ ૧૨ અયોગ્ય છે અને બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ નું ઉલ્લંઘન કરે છે, કારણ કે તે ડ્યુટીની વસૂલાત માટે મર્યાદાનો કોઈ સમયગાળો પૂરો પાડતો નથી. તેમણે ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે નિયમ ૧૨ દ્વારા અપેક્ષિત ડ્યુટીની વસૂલાત માટે કોઈ નિર્ધારિત સમયગાળાની ગેરહાજરીમાં, અધિકારી લાંબા સમયગાળા પછી રકમ વસૂલ કરવામાં મનસ્વી રીતે કાર્ય કરી શકે છે. અમને રજૂઆતમાં કોઈ વજૂદ મળતું નથી. જ્યારે એ સત્ય છે કે નિયમ ૧૨ કોઈપણ સમયગાળો નિર્ધારિત કરતો નથી જેની અંદર નિયમ દ્વારા અપેક્ષિત કોઈપણ ડ્યુટીની વસૂલાત કરવાની હોય છે,

પરંતુ તે પોતે જ નિયમને અયોગ્ય અથવા બંધારણના અનુરૂપે ૧૪ નું ઉલ્લંઘન કરનારો બનાવતો નથી. મર્યાદાના કોઈપણ સમયગાળાની ગેરહાજરીમાં તે સુસ્થાપિત છે કે દરેક સત્તાધિકારીએ વાજબી સમયગાળાની અંદર સત્તાનો ઉપયોગ કરવાનો હોય છે. વાજબી સમયગાળો કયો રહેશે તે દરેક કેસની હકીકતો પર આધારિત રહેશે. જ્યારે પણ માંગણી નોટિસ જારી કરવામાં અતિશય વિલંબ અંગે કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થાય છે. કરદાતા માટે એવો દાવો કરવાનો વિકલ્પ ખુલ્લો રહેશે કે તે વિલંબના કારણોસર ખરાબ છે અને સંબંધિત અધિકારી માટે એ પ્રશ્ન પર વિચાર કરવાનો રહેશે કે કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં વસૂલાત માટે નોટિસ અથવા માંગણી વાજબી સમયગાળાની અંદર કરવામાં આવી હતી કે કેમ. આ સંબંધમાં કોઈ કઠિન અને ઝડપી નિયમો લાદી શકાય નહીં કારણ કે પ્રશ્નનું નિર્ધારણ દરેક કેસની હકીકતો પર આધારિત રહેશે."

૭.૬ તદનુસાર, એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે કેસ આટલા વર્ષો સુધી પેનિંગ રાખી શકાયો ન હોત અને સત્તર વર્ષથી વધુનો વિલંબ ઘાતક છે અને કેસ ફરીથી ખોલવા સમાન છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે શો કોઝ નોટિસનો નિર્ણય કરવામાં વિલંબ માટે અરજદારને કોઈ દૂષિત ઈરાદો અથવા અન્ય કોઈ ભૂલ આભારી નથી અને તેથી, વાજબી સમયગાળા પછી પસાર કરવામાં આવેલ વાદગ્રસ્ત હુકમ રદ અને બાતલ કરવાની જરૂર છે.

૮. અરજીનો વિરોધ કરતા, સામાવાળા તરફે વિદ્વાન સિનિયર સ્ટેનિંગ કાઉન્સેલ શ્રી સુધીર મહેતાએ, શરૂઆતમાં, અપીલના કાર્યક્ષમ વૈકલ્પિક વૈધાનિક ઉપાયની ઉપલબ્ધતાના કારણોસર અરજીની ટકોઉપણા સામે જ પ્રાથમિક વાંધો ઉઠાવ્યો હતો. કેસના ગુણદોષ પર, વિદ્વાન વકીલે સામાવાળા

વતી ફાઇલ કરાયેલા એફિડેવિટની સામગ્રી પર આધાર રાખ્યો હતો, અને રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમતઃ, સમાન કેસમાં, કમિશનર, સુરત-૧ દ્વારા માંગણી પડતી મૂકવામાં આવી હતી અને આવા હુકમની બોર્ડ દ્વારા સમીક્ષા કરવામાં આવી હતી; અને દ્વિતીયતઃ, ખાતાએ મેસર્સ સી. કે. ટેક્સટાઇલ્સ, મેસર્સ સિદ્ધાર્થ પેટ્રો પ્રોડક્ટ્સ લિ., મેસર્સ સિદ્ધાર્થ ફિલામેન્ટ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને મેસર્સ શ્રીરામ આલ્કલીઝ એન્ડ કેમિકલ્સ ના કેસમાં કસ્ટમ્સ, એક્સાઇઝ એન્ડ સર્વિસ ટેક્સ એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ (જેને હવે પછી "એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ" તરીકે ઉલ્લેખિત કરાયેલ છે) સમક્ષ અપીલ ફાઇલ કરી હતી. અદાલતનું ધ્યાન એ હકીકત તરફ દોરવામાં આવ્યું હતું કે એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલની લાર્જર બેન્ચે મેસર્સ સિદ્ધાર્થ પેટ્રો પ્રોડક્ટ્સ વિરુદ્ધ સીઈસી, સુરત ના કેસમાં ખાતાની અપીલ ફગાવી દીધી હતી, જેની સામે ખાતાએ આ હાઇકોર્ટ સમક્ષ અપીલ ફાઇલ કરી હતી, અને આ અદાલતની ડિવિઝન બેન્ચે ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલ પુનઃસ્થાપિત કરી હતી; અને શ્રી પ્રદીપ કુમાર શ્યામ શુક્લા, મેસર્સ સિદ્ધાર્થ ફિલામેન્ટ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને મેસર્સ સિદ્ધાર્થ પેટ્રો પ્રોડક્ટ્સ લિમિટેડ ના કેસમાં પસાર કરાયેલા તારીખ ૧૮.૬.૨૦૧૩ ના હુકમ દ્વારા, અપીલનો નિર્ણય મહેસૂલની વિરુદ્ધમાં લેવામાં આવ્યો હતો. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે તારીખ ૨૦.૨.૨૦૧૪ ના પત્ર દ્વારા, ચીફ કમિશનર, વડોદરા ઝોને તેમને જાણ કરી હતી કે એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલનો હુકમ સ્વીકારી લેવામાં આવ્યો છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે સમાન મુદ્દો ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ પેન્ડિંગ હતો તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, હાલનો કેસ કોલ

બુકમાં ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યો હતો અને ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા અપીલ ફગાવી દેવામાં આવ્યા પછી, શો કોઝ નોટિસ ૨૬.૪.૨૦૧૪ ના રોજ કોલ બુકમાંથી પાછી મેળવવામાં આવી હતી અને નિર્ણય માટેની કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી જે અનુસાર તારીખ ૧૧.૩.૨૦૧૬ ના રોજ અસલ વાદગ્રસ્ત હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે જ્યાં સુધી કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોના અનાદરનો સંબંધ છે, અરજદારને ૧૩.૧૧.૨૦૧૫, ૧૬.૧૧.૨૦૧૫, ૧૭.૧૧.૨૦૧૫, ૨૭.૧૧.૨૦૧૫ અને ૨૫.૧.૨૦૧૬ ના રોજ વ્યક્તિગત સુનાવણીની યોગ્ય તકો આપવામાં આવી હતી. જોકે, વ્યક્તિગત સુનાવણી માટેની જાણકારી ટપાલ સત્તાવાળાઓ દ્વારા "છોડી દીધું છે" ના શેરા સાથે બજાવ્યા વિના પાછી આવી હતી. વ્યક્તિગત સુનાવણી માટેની નોટિસ સીધી અરજદારને બજાવવાના પ્રયાસો પણ સફળ થયા ન હતા કારણ કે તેઓ કારખાનાના સરનામે ઉપલબ્ધ ન હતા અને તેથી, છેલ્લે ધ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટ, ૧૯૪૪ (જેને હવે પછી "સદર અધિનિયમ" તરીકે ઉલ્લેખિત કરાયેલ છે) ની કલમ ૩૭સી ના પ્રોવિઝો ની શરતો અનુસાર વ્યક્તિગત સુનાવણી માટેની નોટિસ ખાતાના નોટિસ બોર્ડ પર ચોંટાડવામાં આવી હતી. જોકે, વ્યક્તિગત સુનાવણી દરમિયાન અરજદાર વતી કોઈ ઉપસ્થિતિ નહોતી કે મુલતવી રાખવા માટે કોઈ વિનંતી કરવામાં આવી નહોતી. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે આ સંજોગોમાં, જ્યારે અરજદારે ખાતાને તેમના ઠેકાણા વિશે જાણ કરી ન હતી, અને તેમને શોધી કાઢવાનું ખાતા પર છોડી દેવામાં આવ્યું હતું,

ત્યારે એમ કહી શકાય નહીં કે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનો કોઈ ભંગ થયો છે, કારણ કે, સદર અધિનિયમની કલમ ૩૭સી ની જોગવાઈઓ અનુસાર અરજદારને યોગ્ય રીતે નોટિસ બજાવવામાં આવી હતી.

૮.૧ બોર્ડના સર્ક્યુલર નં. ૧૬૨/૭૩/-સીએક્સ તારીખ ૧૪.૧૨.૧૯૯૫ નો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, એવું રજૂ કરવા માટે કે સદર સર્ક્યુલરને ધ્યાનમાં રાખીને, અરજદારને જારી કરાયેલી શો કોઝ નોટિસ તત્કાલીન કમિશનર, સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ, અમદાવાદ-III દ્વારા ૨૩.૩.૨૦૦૦ ના રોજ કોલ બુકમાં ટ્રાન્સફર કરવામાં આવી હતી, એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે સમાન કેસમાં જ્યાં કમિશનર, સુરત-I દ્વારા માંગણી પડતી મૂકવામાં આવી હતી તે બોર્ડ દ્વારા પુનર્જીવિત કરવામાં આવી હતી અને દ્વિતીયતઃ, એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલ પેન્ડિંગ હતી. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે સામાવાળા સત્તાવાળાઓએ, તેથી, એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ મહેસૂલની અપીલના પરિણામની રાહ જોઈ અને આ પ્રક્રિયામાં વિલંબ થયો. જોકે, આ બાબત કોલ બુકમાં ટ્રાન્સફર કરવામાં આવી હતી તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને આવો વિલંબ વ્યાજબી છે.

૮.૨ વિવિધ હાઈકોર્ટોના નિર્ણયો અંગે, જેના પર અરજદારના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આધાર રાખવામાં આવ્યો છે, એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે હાલના કેસની

હકીકતોને તે લાગુ પડશે નહીં કારણ કે કોઈપણ કેસમાં શો કોઝ નોટિસો કોલ બુકમાં ટ્રાન્સફર કરવામાં આવી ન હતી. એવું નમ્ર નિવેદન કરવામાં આવ્યું હતું કે અરજદારે અપીલના વૈકલ્પિક વૈધાનિક ઉપાયનો લાભ લેવાનું ટાળ્યું અને આ અદાલતના રિટ અધિકારક્ષેત્રનો આશરો લીધો તેનું એકમાત્ર કારણ પ્રી-ડિપોઝિટ કરવાનું ટાળવાનું છે જે તેને અન્યથા કરવાની જરૂર હતી. એવું નમ્ર નિવેદન કરવામાં આવ્યું હતું કે શો કોઝ નોટિસ અનુસારની કાર્યવાહી ક્યારેય બંધ કરવામાં આવી ન હતી અને, જો અદાલત એવા નિષ્કર્ષ પર આવે છે કે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનો ભંગ થયો છે, તો અદાલત વાદગ્રસ્ત હુકમ રદ કરી શકે છે અને મામલો પરત મોકલી શકે છે, પરંતુ સમગ્ર કાર્યવાહી રદ કરી શકાય નહીં.

૮.૩ આવી રજૂઆતના સમર્થનમાં વિદ્વાન વકીલે વાદબકરીવાળા રેયોન્સ વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ, સુરત-૧, (૨૦૧૬) ૩૩૧ ઈ.એલ.ટી. ૪૩૩ (ગુજરાત) ના કેસમાં આ અદાલતના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપ્યો હતો, જેમાં અદાલતે અરજદારોને આધાર રાખેલા તમામ દસ્તાવેજો પૂરા પાડ્યા પછી અને તેમને વ્યક્તિગત સુનાવણીની તક આપ્યા પછી નવેસરથી નિર્ણયમાં કેસનો નવેસરથી નિર્ણય કરવા માટે નિર્ણયકારી સત્તાધિકારીને મામલો પરત મોકલ્યો હતો.

૯. પ્રત્યુત્તરમાં, અરજદાર તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી પરેશ દવેએ રજૂઆત કરી હતી કે જ્યાં સુધી વૈકલ્પિક ઉપાયના પ્રશ્નનો સંબંધ છે, કમિશનર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ, અમદાવાદ-III દ્વારા કરવામાં આવેલો હુકમ કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોના ભંગમાં છે, કારણ કે તે એકતરફી પસાર કરવામાં આવ્યો છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે શો કોઝ નોટિસની કાર્યવાહીને પુનર્જીવિત કર્યા પછી કરવામાં આવેલો હુકમ, જે લગભગ સત્તર વર્ષ સુધી સુષુપ્ત પડી રહ્યો હતો, તે પણ અયોગ્ય અને ગેરકાયદેસર કાર્યવાહી છે. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે લાંબા સમયગાળા માટે કોઈ ખુલાસા વિના કાર્યવાહીને પુનર્જીવિત કર્યા પછી કરવામાં આવેલો હુકમ અધિકારક્ષેત્ર વિનાનો છે અને તેથી, આવી અનધિકૃત કાર્યવાહી સામે અરજદાર માટે ઉપલબ્ધ એકમાત્ર ઉપાય, જે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોના ભંગમાં છે, તે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની રિટ અરજી છે. એવું વધુમાં રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે અરજદાર પાસે એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલ ફાઈલ કરવા માટે કોઈ રકમ પ્રી-ડિપોઝિટ કરવાના સાધનો નથી અને તેથી, આ કેસમાં, કાયદા હેઠળ અપીલનો ઉપાય ભ્રામક છે.

૯.૧ એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે શો કોઝ નોટિસના નિર્ણયમાં વિલંબનું કારણ સામાવાળા દ્વારા એવું જણાવીને સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે કે શો કોઝ નોટિસ કોલ બુકમાં ટ્રાન્સફર કરવામાં આવી હતી. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે કોલ બુકની વિભાવના માત્ર જવાબમાં રેકૉર્ડ પર આવી છે અને તે કાયદાની

જોગવાઈઓ અને આ અદાલતના નિર્ણયોથી વિપરીત છે. તદુપરાંત, અરજદારને ક્યારેય જણાવવામાં આવ્યું ન હતું કે તેનો કેસ પેનિંગ રાખવામાં આવ્યો છે અને કોલ બુકમાં મોકલી દેવામાં આવ્યો છે. આ ઉપરાંત, કોલ બુક બનાવવાની અને કેસોને તેમાં ટ્રાન્સફર કરવાની કોઈ કાનૂની જોગવાઈ નથી. સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧એ ની જોગવાઈઓનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, તે દર્શાવવા માટે કે તેની સબ-સેક્શન (૧), નોટિસ બજવણી માટે પ્રદાન કરે છે જ્યાં સંબંધિત તારીખથી એક વર્ષના સમયગાળાની અંદર ડ્યુટી લાદવામાં આવી નથી અથવા ચૂકવવામાં આવી નથી અથવા ઓછી લાદવામાં આવી છે અથવા ઓછી ચૂકવવામાં આવી છે અથવા જ્યાં ભૂલથી રિફંડ કરવામાં આવ્યું છે, અને તેની સબ-સેક્શન (૪) સંબંધિત તારીખથી પાંચ વર્ષના સમયગાળાની અંદર આવી નોટિસ બજવણી માટે પ્રદાન કરે છે જ્યાં મર્યાદાના વિસ્તૃત સમયગાળાનો આશ્રય લેવામાં આવે છે. સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧એ ની સબ-સેક્શન (૧૧) નો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો જે સૂચવે છે કે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ઓફિસર સબ-સેક્શન (૧) હેઠળ આવતા કેસોના સંદર્ભમાં જ્યાં તેમ કરવું શક્ય હોય ત્યાં નોટિસની તારીખથી છ મહિનાના સમયગાળાની અંદર સબ-સેક્શન (૧૦) હેઠળ એક્સાઈઝ ડ્યુટીની રકમ નક્કી કરશે; અને સબ-સેક્શન (૪) અથવા સબ-સેક્શન (૫) હેઠળ આવતા કેસોના સંદર્ભમાં, જ્યાં તેમ કરવું શક્ય હોય ત્યાં નોટિસની તારીખથી એક વર્ષની અંદર નક્કી કરશે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે કાયદો પોતે જ નોટિસ જારી કરવા અને નિર્ણય પૂર્ણ કરવા

માટે સમયરેખા પ્રદાન કરે છે અને, આમ, કાયદો કોઈ નિષ્ક્રિયતાની અપેક્ષા રાખતો નથી પરંતુ, તેનાથી વિપરીત, કેસોના ઝડપી નિકાલની અપેક્ષા રાખે છે. સદર અધિનિયમની કલમ ૩૫એ ની જોગવાઈઓનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, જે કમિશનર (અપીલ્સ) સમક્ષ અપીલની પ્રક્રિયા પ્રદાન કરે છે અને વધુ ખાસ કરીને, તેની સબ-સેક્શન (જએ), જે પ્રદાન કરે છે કે કમિશનર (અપીલ્સ) જ્યાં તેમ કરવું શક્ય હોય ત્યાં, દરેક અપીલ ફાઈલ કર્યાની તારીખથી છ મહિનાના સમયગાળાની અંદર સાંભળશે અને નિર્ણય કરશે. સદર અધિનિયમની કલમ ૩૫સી ની સબ-સેક્શન (રએ) ની જોગવાઈઓનો પણ સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, જે પ્રદાન કરે છે કે એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ, જ્યાં તેમ કરવું શક્ય હોય ત્યાં, આવી અપીલ ફાઈલ કર્યાની તારીખથી ત્રણ વર્ષના સમયગાળાની અંદર દરેક અપીલ સાંભળશે અને નિર્ણય કરશે.

૯.૨ અબ્દુલ રહમાન અંતુલે વિરુદ્ધ આર. એસ. નાયક, (૧૯૯૨) ૧ એસ.સી.સી. ૨૨૫ ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો, અને વધુ ખાસ કરીને તેના પેરાગ્રાફ ૮૬ ની સામગ્રી પર, જેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે ચોક્કસ પ્રસ્તાવનાઓ મૂકી છે જે માર્ગદર્શિકા તરીકે સેવા આપવા માટે છે. તેના કલોઝ ૩(સી) નો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અદાલતે અવલોકન કર્યું છે કે આરોપીના ઢ્રષ્ટિકોણથી ઝડપી સુનાવણીના અધિકાર પાછળની ચિંતાઓ (સી) અયોગ્ય વિલંબના પરિણામે આરોપીની

પોતાની જાતનો બચાવ કરવાની ક્ષમતામાં નબળાઈ આવી શકે છે, ભલે તે સાક્ષીઓના મૃત્યુ, ગાયબ થવા અથવા અપ્રાપ્યતાને કારણે હોય કે અન્યથા. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે સદર નિર્ણય જોકે કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર ની જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં આપવામાં આવ્યો હોવા છતાં હાલના કેસની હકીકતોને પણ લાગુ પડશે, કારણ કે, અરજદાર પણ તેની સામે જારી કરાયેલી શો કોઝ નોટિસના ઝડપી નિર્ણયના અધિકાર માટે હકદાર છે અને વિલંબના પરિણામે સાક્ષીઓ અને અન્ય દસ્તાવેજી પુરાવા ગાયબ થઈ જશે અથવા અપ્રાપ્ત થઈ જશે જેના પર અરજદાર આધાર રાખી શકે છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે પરોક્ષ કરવેરાના કિસ્સામાં, જેટલો ઝડપી નિર્ણય લેવામાં આવે છે, તેટલો કરદાતા ખાતા પાસેથી અથવા ખાતું કરદાતા પાસેથી તેના લેણાં વસૂલ કરી શકે છે, જેવો પણ કિસ્સો હોય. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે જો ઉચ્ચ સત્તાધિકારી દ્વારા નિર્ણયની રાહ જોવા માટે કોલ બુકમાં બાબત ટ્રાન્સફર કરવાને તેના તાર્કિક અંત સુધી લઈ જવામાં આવે, તો કોઈ આપેલ કેસમાં, જો એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ ચોક્કસ ડ્રજિકોણ પર આવે છે અને વ્યથિત પક્ષ હાઈકોર્ટ અને ત્યારબાદ સર્વોચ્ચ અદાલતનો સંપર્ક કરે છે, તો બાબતો વર્ષો સુધી કોલ બુકમાં રહેશે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે કાયદો આવી કાર્યપદ્ધતિની અપેક્ષા રાખતો નથી.

૯.૩ અદાલતનું ધ્યાન એ હકીકત તરફ દોરવામાં આવ્યું હતું કે તારીખ ૧૪.૧૨.૧૯૯૫ નો સર્ક્યુલર નં. ૧૬૨/૭૩/-સીએક્સ, કોલ બુકમાં બાબતો

ટ્રાન્સફર કરવા માટે પ્રદાન કરે છે તે સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ એક્સાઇઝ એન્ડ કસ્ટમ્સ (સીબીઈસી) દ્વારા જારી કરવામાં આવ્યો છે. સદર અધિનિયમની કલમ ૩૭બી ની જોગવાઈઓનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો જે સીબીઈસી ને સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ અધિકારીઓને સૂચનાઓ જારી કરવાની સત્તા આપે છે, એવું રજૂ કરવા માટે કે કોલ બુકની વિભાવના તે હેઠળ ગણાવેલ કોઈપણ શ્રેણીઓમાં આવતી નથી. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે, તેથી, સર્ક્યુલર જારી કરવું પોતે જ અધિકારક્ષેત્ર અને કાયદાની સત્તા વિનાનું છે.

૯.૪ લાર્સન એન્ડ ટુવ્રો લિમિટેડ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, ૨૦૧૬ (૩૩૪) ઈ.એલ.ટી. ૨૬૮ (ગુજરાત) ના કેસમાં આ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો જેમાં અહીંના અરજદાર ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ સફળ થયા હતા અને નિર્ણયકારી સત્તાધિકારીને રિફંડ માટે અરજી કરી હતી, જેણે રિફંડ દાવો અસ્વીકાર કર્યો હતો, જેની સામે અરજદારે એપેલેટ કમિશનર સમક્ષ અપીલ પસંદ કરી હતી. અદાલતે અવલોકન કર્યું કે તેણે અપેક્ષા રાખી હતી કે એપેલેટ કમિશનર મોડામાં મોડું ૨૮.૨.૨૦૧૬ સુધીમાં અપીલનો નિર્ણય કરશે; જોકે, મહેસૂલ તરફે વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે કમિશનરે હાલમાં સર્ક્યુલર મુજબ અપીલને "કોલ બુક" માં રાખી છે; બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, કમિશનરે અપીલની સુનાવણી અનિશ્ચિત મુદત માટે સ્થગિત રાખી છે. અદાલતે અવલોકન કર્યું કે આ સંભવતઃ એટલા માટે હતું કારણ કે ટ્રિબ્યુનલના ચુકાદા સામે ખાતાની

અપીલ, જે અરજદારની તરફેણમાં હતી તે હાઈકોર્ટ સમક્ષ પેઝિંગ હતી. અદાલતે, જોકે, નોંધ્યું કે અપીલ એડમિટ કરતી વખતે, હાઈકોર્ટે ખાતાની સ્ટે અરજી ફગાવી દીધી હતી અને એવો અભિપ્રાય ધરાવતી હતી કે જ્યારે, આમ, અદાલતે ટ્રિબ્યુનલના ચુકાદાના અમલ પર સ્ટે આપવાનો ઇનકાર કર્યો હતો, ત્યારે તેનો લાભ સફળ થયેલા કરદાતાની તરફેણમાં મળવો જ જોઈએ. અદાલતે ઠરાવ્યું કે રિફંડ આપવાનો ઇનકાર કરતા નિર્ણયકારી સત્તાધિકારીના હુકમ સામેની અપીલને કોલ બુકમાં રાખવાની કમિશનરની કાર્યવાહી એ અરજદારને ટ્રિબ્યુનલના આવા ચુકાદામાંથી મળતા લાભનો ઇનકાર કરવાનો એક પરોક્ષ પ્રયાસ હશે જ્યારે હાઈકોર્ટે રક્ષણ આપવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. અદાલતે ઠરાવ્યું કે કમિશનર, પરોક્ષ પદ્ધતિ દ્વારા, પોતાની જાતને તે પ્રદાન કરી શકતા નથી અને કમિશનરને કોલ બુકમાંથી અપીલ પાછી ખેંચી લેવા અને નિર્દેશિત કર્યા મુજબ તેનો નિકાલ કરવા નિર્દેશ આપ્યો. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે, તેથી, કોલ બુકની વિભાવના જ ગેરકાયદેસર છે અને તેના આધારે, અરજદારના કેસમાં સત્તર વર્ષના વિલંબને ખાતા દ્વારા યોગ્ય ઠેરવી શકાય નહીં. તદનુસાર, એવું નમ્ર નિવેદન કરવામાં આવ્યું હતું કે વાદગ્રસ્ત હુકમ જે સત્તર વર્ષથી વધુના વિલંબ પછી અને કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોના ભંગમાં પસાર કરવામાં આવ્યો છે, તેમજ તારીખ ૩.૮.૧૯૯૮ ની શો કોઝ નોટિસ, ૨૬ અને બાતલ કરવા પાત્ર છે.

૯.૫ અરજદાર તરફે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી બીજી દલીલ એ હતી કે સામાવાળાએ મેસર્સ સિદ્ધાર્થ પેટ્રો પ્રોડક્ટ્સ લિમિટેડ ના કેસમાં નિર્ણયની રાહ જોવાના હેતુથી બાબત કોલ બુકમાં રાખી હતી, તેથી જ્યારે ખાતાનો એવો કેસ હતો કે સિદ્ધાર્થ પેટ્રો પ્રોડક્ટ્સ લિમિટેડ નો કેસ હાલના કેસની હકીકતોને સમાન હતો, ત્યારે મહેસૂલ સદર કેસમાં નિર્ણયને અનુસરવા અને કાર્યવાહી પડતી મૂકવા માટે બંધાયેલું હતું, અને જો મહેસૂલનો એવો કેસ હોય કે મેસર્સ સિદ્ધાર્થ પેટ્રો પ્રોડક્ટ્સ નો નિર્ણય હાલના કેસની હકીકતોને લાગુ પડતો ન હતો, તો આટલા વર્ષો સુધી આ બાબત કોલ બુકમાં ટ્રાન્સફર કરવામાં આવી ન હોત. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે બેમાંથી કોઈપણ કિસ્સામાં, સામાવાળા તેમની કાર્યવાહીમાં યોગ્ય નથી.

૧૦. ઉત્તરમાં, સામાવાળા તરફે વિદ્વાન સિનિયર સ્ટેનિંગ કાઉન્સેલ શ્રી સુધીર મહેતાએ અદાલતનું ધ્યાન સદર અધિનિયમની કલમ ૩૭બી ની જોગવાઈઓ તરફ દોર્યું હતું, એવું રજૂ કરવા માટે કે સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ એક્સાઈઝ એન્ડ કસ્ટમ્સ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ અધિકારીઓને સૂચનાઓ જારી કરવા માટે યોગ્ય રીતે સક્ષમ છે. ધ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ રૂલ્સ, ૨૦૦૨ ના નિયમ ૩૧ નો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, જે પૂરક સૂચનાઓ જારી કરવાની સત્તા પૂરી પાડે છે અને ઠરાવે છે કે બોર્ડ અથવા પ્રિન્સિપલ યીફ કમિશનર અથવા યીફ કમિશનર, જેવો પણ કિસ્સો હોય, અથવા પ્રિન્સિપલ કમિશનર અથવા કમિશનર, જેવો પણ

કિસ્સો હોય, સદર અધિનિયમ અને નિયમોની જોગવાઈઓ સાથે સુસંગત હોય તેવી કોઈપણ આકસ્મિક અથવા પૂરક બાબતો પૂરી પાડતી લેખિત સૂચનાઓ જારી કરી શકે છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે, તેથી, સીબીઈસી સદર અધિનિયમ અને નિયમો હેઠળ સૂચનાઓ જારી કરવા માટે યોગ્ય રીતે સક્ષમ છે અને તેવી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને, તારીખ ૧૪.૧૨.૧૯૯૫ નો સર્ક્યુલર જારી કર્યો છે, જે મહેસૂલી સત્તાધિકારીઓ પર બંધનકર્તા છે અને તેથી, બીજા સામાવાળા બાબતને કોલ બુકમાં ટ્રાન્સફર કરવામાં સંપૂર્ણપણે યોગ્ય હતા અને શો કોઝ નોટિસનો નિર્ણય કરવામાં વિલંબ સીબીઈસી ની સૂચનાઓ અનુસાર હોવાથી, યોગ્ય રીતે સ્પષ્ટ થાય છે. તદનુસાર, એવું નમ્ર નિવેદન કરવામાં આવ્યું હતું કે અરજી ગુણદોષ વગરની હોવાથી, ફગાવી દેવા પાત્ર છે.

૧૧. અહીં ઉપર નોંધેલી હકીકતો અને રજૂઆતો પરથી, તેમજ વાદગ્રસ્ત હુકમની પર Cent પરથી, એ એક સ્વીકૃત સ્થિતિ જણાય છે કે શો કોઝ નોટિસ ૩.૮.૧૯૯૮ ના રોજ જારી કરવામાં આવી હતી, જે અનુસાર અરજદારે તારીખ ૧૫.૩.૨૦૦૦ ના પત્ર હેઠળ તેની લેખિત રજૂઆતો ફાઈલ કરી હતી; જોકે, તે પહેલાં, બે સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટોની ૧૬.૨.૧૯૯૯ ના રોજ ઉલટતપાસ કરવામાં આવી હતી. પરંતુ, અરજદારે તેની લેખિત રજૂઆતો ફાઈલ કર્યા પછી, પંદર વર્ષ સુધી સામાવાળા દ્વારા કોઈ આગળની કાર્યવાહી કરવામાં આવી ન હતી. અરજદારનો એવો કેસ છે કે તેને એવું સમજાવવામાં આવ્યું હતું કે સુરત પ્રદેશમાં ડ્રો વાઈલ્ડિંગ

પર ડ્યુટીની માંગણી માટેના સમાન કેસો પડતા મૂકવામાં આવ્યા હતા અને તેથી, અમદાવાદ અને અન્યત્ર પણ કેસો બંધ કરવામાં આવ્યા હતા. આ દરમિયાન, સમય વીતી જવાને કારણે, એટલે કે આશરે પંદર વર્ષ, અરજદારનું કારખાનું બંધ થઈ ગયું હતું અને પ્લાન્ટ અને કારખાનાનો કબજો ગુજરાત સ્ટેટ ફાઈનાન્સિયલ કોર્પોરેશન દ્વારા સંભાળી લેવામાં આવ્યો હતો અને ૨૦૦૪ ના અરસામાં તેની હરાજી કરવામાં આવી હતી. એવું જણાય છે કે બેંકના દેવાની ચુકવણી કરવા માટે વર્ષ ૨૦૦૨ માં ડિરેક્ટરોના રહેણાંક મકાન પણ વેચી દેવામાં આવ્યા હતા. ત્યારબાદ, અણધાર્યા આઘાતની જેમ, અસલ વાદગ્રસ્ત હુકમ અહીં ઉપર જણાવ્યા મુજબ તેમના ઠેકાણા શોધી કાઢ્યા પછી ડિરેક્ટર પર બજાવવામાં આવ્યો હતો. હવે, આ અદાલત સમક્ષ, જવાબની એફિડેવિટમાં, સામાવાળા એક એવો કેસ લઈને આવ્યા છે કે અરજદાર કંપનીને જારી કરાયેલી તારીખ ૩.૮.૧૯૯૮ ની શો કોઝ નોટિસ તત્કાલીન કમિશનર સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ, અમદાવાદ-II દ્વારા ૨૩.૩.૨૦૦૦ ના રોજ કોલ બુકમાં ટ્રાન્સફર કરવામાં આવી હતી, એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે સમાન કેસમાં જ્યાં સુરત-I કમિશનર દ્વારા માંગણી પડતી મૂકવામાં આવી હતી જેની બોર્ડ દ્વારા સમીક્ષા કરવામાં આવી હતી, ખાતાએ અપીલ ફાઈલ કરી હતી. એવું જણાય છે કે એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલે શરૂઆતમાં ટકૌઉપણાના ગ્રાઉન્ડ પર અપીલ ફગાવી દીધી હતી જેની સામે, મહેસૂલે આ હાઈકોર્ટનો સંપર્ક કર્યો હતો, જેણે એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલ પુનઃસ્થાપિત કરી હતી. આખરે, એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલે તારીખ

૧૮.૬.૨૦૧૩ ના હુકમ દ્વારા મહેસૂલ દ્વારા ફાઇલ કરાયેલી અપીલ ફગાવી દીધી હતી, જે હુકમ મહેસૂલ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યો છે. મહેસૂલની અપીલ ફગાવી દેવાયા પછી જ શો કોઝ નોટિસ ૨૬.૪.૨૦૧૪ ના રોજ કોલ બુકમાંથી પાછી મેળવવામાં આવી છે, ત્યારબાદ, નોંધપાત્ર વિલંબ પછી, નવેમ્બર, ૨૦૧૫ માં વ્યક્તિગત સુનાવણી નક્કી કરીને વ્યક્તિગત સુનાવણી માટેની નોટિસ જારી કરવામાં આવી છે. આમ, શો કોઝ નોટિસ કોલ બુકમાંથી પાછી મેળવવામાં આવી તે પછી પણ દોઢ વર્ષ કરતાં વધુનો વિલંબ થયો છે. જોકે, વચગાળામાં ઉપર દર્શાવેલ ઘટનાઓ બની છે જેના કારણે અરજદારને સુનાવણીની નોટિસ બજાવી શકાઈ ન હતી અને બીજા સામાવાળાએ એકતરફી નિર્ણય લેવા માટે આગળ વધ્યા છે.

૧૨. ઓર્ડર-ઇન-ઓરિજિનલ સામે આ રિટ અરજીની ટકોઉપણાને જ સામાવાળા દ્વારા પડકારવામાં આવી હોવાથી, તેની સાથે શરૂઆતમાં જ વ્યવહાર કરવો જરૂરી રહેશે. અરજદાર વતી, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે શો કોઝ નોટિસની કાર્યવાહીનું પુનર્જીવન, જે લગભગ પંદર વર્ષથી સુષુપ્ત પડી રહી હતી, તે અયોગ્ય અને ગેરકાયદેસર છે, અને વિલંબના ખુલાસા માટે કોઈપણ કારણ વિના કાર્યવાહીને પુનર્જીવિત કર્યા પછી કરવામાં આવેલો હુકમ અધિકારક્ષેત્ર વિનાનો છે. એવો આરોપ પણ મૂકવામાં આવ્યો છે કે વાદગ્રસ્ત હુકમ કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોના ભંગમાં પસાર કરવામાં આવ્યો છે, કારણ કે તે એકતરફી

હુકમ છે. આ સંદર્ભમાં એ નોંધવામાં આવી શકે છે કે હવે એ સુસ્થાપિત થઈ ગયું છે કે જ્યાં વૈકલ્પિક વૈધાનિક ઉપાય ઉપલબ્ધ હોય, ત્યાં હાઈકોર્ટ સામાન્ય રીતે બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ તેના અસાધારણ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરશે નહીં, સિવાય કે એવા કેસોમાં જ્યાં કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું ઉલ્લંઘન થતું હોય, અથવા જ્યાં સંબંધિત સત્તાધિકારી પાસે અધિકારક્ષેત્રનો અભાવ હોય અથવા તેના અધિકારક્ષેત્રથી વધુ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતા હોય અથવા તેનામાં નિહિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતા ન હોય. હાલના કેસમાં, અરજી એવા ગ્રાઉન્ડ પર ફાઈલ કરવામાં આવી છે કે વાદગ્રસ્ત હુકમ અધિકારક્ષેત્ર વિનાનો છે, કારણ કે નિર્ણયકારી સત્તાધિકારીએ વાજબી સમયગાળાથી વધુ સત્તાનો ઉપયોગ કર્યો છે અને તે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોના ભંગમાં છે. સંજોગો હેઠળ, જો અરજદાર ઉપરોક્ત કોઈપણ સંજોગો સંતોષાય છે તે દર્શાવવાની સ્થિતિમાં હોય, તો તે બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ આ અદાલતના રિટ અધિકારક્ષેત્રનો આશરો લેવા માટે હકદાર બનશે.

૧૩. આ બાબતનું બીજું એક નોંધપાત્ર પાસું એ છે કે સામાવાળા દ્વારા ફાઈલ કરાયેલા જવાબને ધ્યાનમાં રાખીને જેમાં એવું સ્ટેન્ડ લેવામાં આવ્યું છે કે બાબત કોલ બુકમાં મોકલવામાં આવી છે, કોલ બુકમાં બાબતો ટ્રાન્સફર કરવા માટે સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ એક્સાઈઝ એન્ડ કસ્ટમ્સ દ્વારા જારી કરાયેલા સર્ક્યુલરની વૈધતા પર જ અરજદાર દ્વારા પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો છે, જે બંધારણના

અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ આ અદાલતના રિટ અધિકારક્ષેત્રનો આશરો લઈને જ કરી શકાય છે અને સદર અધિનિયમ હેઠળના કોઈપણ વૈધાનિક સત્તાધિકારી સમક્ષ પડકારી શકાય નહીં. તેથી, અરજી ટકે તેમ નથી તેવી દલીલ સ્વીકારવા પાત્ર નથી.

૧૪. કેસના ગુણદોષ પર ધ્યાન આપતાં, વાદગ્રસ્ત હુકમ પરથી જોઈ શકાય છે તેમ, વર્ષ ૨૦૦૦ થી નવેમ્બર ૨૦૧૫ સુધી જ્યારે વ્યક્તિગત સુનાવણી માટે નોટિસો જારી કરવામાં આવી ત્યારે બાબત કેમ પેલિંગ રાખવામાં આવી હતી તે અંગે તે સંપૂર્ણપણે મૌન છે. જવાબની એફિડેવિટમાં, સામાવાળા દ્વારા અપનાવવામાં આવેલું સ્ટેન્ડ એ છે કે મેસર્સ સિદ્ધાર્થ પેટ્રો પ્રોડક્ટ્સ લિમિટેડ અને અન્ય ના કેસમાં સમાન મુદ્દો એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલની વિચારણા હેઠળ પેલિંગ હતો તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, બાબત ૨૩.૦૩.૨૦૦૦ ના રોજ કોલ બુકમાં ટ્રાન્સફર કરવામાં આવી હતી, અને ૧૦.૦૬.૨૦૧૩ ના હુકમ દ્વારા એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા સદર કેસનો નિર્ણય કરવામાં આવ્યા પછી જ, શો કોઝ નોટિસ ૨૬.૦૪.૨૦૧૪ ના રોજ કોલ બુકમાંથી પાછી મેળવવામાં આવી હતી, એટલે કે, દસ મહિના કરતાં વધુ સમયગાળા પછી. ત્યારબાદ, દોઢ વર્ષના વધુ સમયગાળા પછી, વ્યક્તિગત સુનાવણી માટે નોટિસો જારી કરવામાં આવી હતી, જેના દ્વારા વ્યક્તિગત સુનાવણી ૧૩.૧૧.૨૦૧૫, ૧૬.૧૧.૨૦૧૫, ૧૭.૧૧.૨૦૧૫, ૨૭.૧૧.૨૦૧૫ અને ૨૫.૦૧.૨૦૧૬ ના રોજ નક્કી કરવામાં આવી હતી, જે

પછી, તારીખ ૧૧.૦૩.૨૦૧૬ ના વાદગ્રસ્ત હુકમ દ્વારા બાબતનો એકતરફી નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો. વ્યક્તિગત સુનાવણી માટે નક્કી કરેલી તારીખો પરથી, એ સ્પષ્ટ થાય છે કે જ્યાં સુધી પ્રથમ ત્રણ તારીખોનો સંબંધ છે, તારીખો ઝડપી ક્રમમાં છે તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, વ્યક્તિગત સુનાવણીની આવી તારીખ નક્કી કરવા માટે અલગ અલગ નોટિસો જારી કરી શકાઈ ન હોત. નોટિસો વચ્ચેનો નાનો ગાળો એ પણ દર્શાવે છે કે અરજદારને નોટિસ બજાવવા માટે કોઈ ગંભીર પ્રયાસો કરવામાં આવ્યા ન હતા. એ ખૂબ જ મૂંઝવણભર્યું છે કે જ્યારે સત્તર વર્ષથી વધુ સમય માટે સામાવાળા દ્વારા ઠંડા કલેજરે રાખવામાં આવેલી કાર્યવાહીમાં અરજદારને નોટિસ બજાવવાની વાત આવી, ત્યારે સામાવાળાએ અરજદારને સુનાવણીની યોગ્ય તક આપવાના હેતુથી અરજદારના ઠેકાણા શોધી કાઢવાનું યોગ્ય માન્યું ન હતું. જ્યારે વાદગ્રસ્ત ઓર્ડર-ઇન-ઓરિજિનલ અનુસાર લેણાંની વસૂલાતની વાત આવી, ત્યારે થોડા પ્રયાસ સાથે, અરજદાર કંપનીના ડિરેક્ટરનું સરનામું સામાવાળા દ્વારા સરળતાથી શોધી કાઢવામાં આવ્યું હતું. જો સુનાવણીના તબક્કે આવો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હોત, તો આ અદાલત સમક્ષની સમગ્ર કવાયત ટાળી શકાઈ હોત. ગમે તે હોય, સદર અધિનિયમની કલમ ૩૭સી ની જોગવાઈઓનું પાલન કરીને નોટિસ નોટિસ બોર્ડ પર પ્રદર્શિત કરવામાં આવી હોવાથી, એમ કહી શકાય નહીં કે અરજદાર પર નોટિસની કોઈ બજાવણી થઈ ન હતી.

૧૫. હાલના કેસમાં વિચારણા માટે ઊભો થતો મૂળ પ્રશ્ન એ છે કે, સત્તર વર્ષના સમયગાળા પછી, વર્ષ ૧૯૯૮ માં જારી કરાયેલી શો કોઝ નોટિસ પર સામાવાળા માટે કાર્યવાહી કરવી પરવાનગીપાત્ર હતી કે કેમ. આ તબક્કે, અરજદારના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા જે નિર્ણયો પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે તેનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય રહેશે.

૧૬. બોમ્બે હાઈકોર્ટના શિરીષ હર્ષવદન શાહ વિરુદ્ધ ડેપ્યુટી ડિરેક્ટર, એન્ફોર્સમેન્ટ ડિરેક્ટોરેટ, મુંબઈ (સુપ્રા) ના કેસમાં નિર્ણય પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો જેમાં સદર કેસની હકીકતોમાં લગભગ બાર વર્ષના સમયગાળા માટે, ત્યાંના સામાવાળા દ્વારા નિર્ણયની કાર્યવાહી સાથે આગળ વધવા માટે કોઈ પગલાં લેવામાં આવ્યા ન હતા. અદાલતે ઠરાવ્યું કે આ વિલંબ અને સામાવાળા તરફથી નિષ્ક્રિયતા માટે અરજદારોને કોઈ વાંક આપી શકાય નહીં; સામાવાળાએ અરજદારો તરફથી કોઈ દ્વેષનો આરોપ મૂક્યો ન હતો કે સામાવાળાનો એવો કેસ ન હતો કે ત્યાંના અરજદારો કાર્યવાહીમાં વિલંબ માટે જવાબદાર હતા. અદાલતને નિર્ણયની કાર્યવાહીમાં વિલંબ કરવા માટે આપવામાં આવેલા ખુલાસામાં કોઈ ઔચિત્ય મળ્યું નથી અને ઠરાવ્યું કે ખાતું આ રીતે જૂની બાબતોને પુનર્જીવિત કરવા માટે હકદાર નથી અને જો મર્યાદા અંગે ખાતાની દલીલ સ્વીકારવામાં આવે તો, તેનો અર્થ એ થશે કે ખાતું અસલ શો કોઝ નોટિસના વીસ વર્ષ, પચીસ વર્ષ

અથવા ત્રીસ વર્ષ પછી નિર્ણયની કાર્યવાહી શરૂ કરી શકે છે, જેની મંજૂરી આપી શકાય નહીં.

૧૭. હિન્દુસ્તાન લીવર લિમિટેડ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (સુપ્રા) માં, બોમ્બે હાઇકોર્ટે ઠરાવ્યું કે મુદ્દાઓ પરના નિર્ણયમાં જે વિલંબ થયો હતો તેનું પ્રમાણ પણ સંબંધિત હતું. અદાલતે અવલોકન કર્યું કે તે સુસ્થાપિત હતું કે નિર્ણયની કાર્યવાહી વાજબી સમયની અંદર પૂર્ણ થવી જોઈએ અને જો તેમ કરવામાં ન આવે તો, તે સદર ગ્રાઉન્ડ પર દૂષિત થાય છે. અદાલતે અવલોકન કર્યું કે, સામાન્ય રીતે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોના પાલન માટે તેણે મામલો સંબંધિત સત્તાધિકારીને પરત મોકલ્યો હોત. જોકે, અરજદારને આપવામાં આવેલી પ્રથમ સુનાવણીની તારીખથી વીતી ગયેલા સમયના ગાળાને ધ્યાનમાં રાખીને, સદર કાર્યવાહીનો નિર્ણય કરવામાં અયોગ્ય વિલંબ થયો હોવાથી, તેણે સામાવાળાના સંબંધિત સત્તાધિકારીને મામલો પરત મોકલવાનું યોગ્ય માન્યું ન હતું. અદાલતે, તદનુસાર, વાદગ્રસ્ત હુકમ રદ કર્યો.

૧૮. આર. એમ. મલ્હોત્રા વિરુદ્ધ એન્ફોર્સમેન્ટ ડિરેક્ટોરેટ (સુપ્રા) માં, દિલ્લી હાઇકોર્ટે ઠરાવ્યું કે વિલંબનું કોઈ કારણ દર્શાવતી સુનાવણીની નોટિસ વિના, દસ વર્ષના સમયગાળા પછી કાર્યવાહીનું પુનર્જીવન એ માત્ર અયોગ્યતાની બાબત નથી; સામાવાળાની એ ફરજ હતી કે આટલા લાંબા સમય સુધી નિર્ણય

પ્રક્રિયાને કઈ લાચારીઓએ રોકી રાખી હતી તેનો ખુલાસો કરે. આવા ખુલાસાની ગેરહાજરીમાં, કાર્યવાહીનું પુનર્જીવન ગેરકાયદેસર અને મનસ્વી રહેશે.

૧૯. આમ, શો કોઝ નોટિસ અનુસારની કાર્યવાહી પૂર્ણ કરવામાં વિલંબના સંદર્ભમાં વિવિધ હાઈકોર્ટો દ્વારા અપનાવવામાં આવેલો સુસંગત અભિપ્રાય એ છે કે તેના માટે કોઈ યોગ્ય ખુલાસા વિના લાંબા સમયના ગાળા પછી કાર્યવાહીનું પુનર્જીવન ગેરકાયદેસર અને મનસ્વી છે.

૨૦. તેથી, વિચારણા માટે ઊભો થતો પ્રશ્ન એ છે કે ૧૯૯૮ માં જારી કરાયેલી શો કોઝ નોટિસ અનુસાર ડ્યુટી નક્કી કરવામાં વિલંબ માટે સામાવાળા દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલો ખુલાસો વાજબી કહી શકાય કે કેમ. અહીં ઉપર નોંધ્યા મુજબ, સામાવાળાનો એવો કેસ છે કે સીબીઈસી દ્વારા જારી કરાયેલા તારીખ ૧૪.૧૨.૧૯૯૫ ના સર્ક્યુલર નં. ૧૬૨/૭૩/૯૫-સીએક્સ ને ધ્યાનમાં રાખીને તેને કોલ બુકમાં મોકલી દેવામાં આવી હતી તે હકીકતમાં શો કોઝ નોટિસ અણનિર્ણાયક રહી છે. જ્યાં સુધી સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટ હેઠળના સત્તાવાળાઓને સૂચનાઓ જારી કરવાની સીબીઈસી ની સત્તાનો સંબંધ છે, તે સદર અધિનિયમની કલમ ૩૭બી ની જોગવાઈઓને સંબંધિત છે, જે આ પ્રમાણે છે:-

"૩૭-બી. સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ઓફિસરોને સૂચનાઓ- સેન્ટ્રલ બોર્ડર્સ ઓફ રેવન્યુ એક્ટ, ૧૯૬૩ (૧૯૬૩ નો ૫૪) હેઠળ ગઠિત

સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ એક્સાઈઝ એન્ડ કસ્ટમ્સ, જો તે એક્સાઈઝેબલ માલસામાનના વર્ગીકરણમાં એકરૂપતાના હેતુ માટે અથવા આવા માલસામાન પર એક્સાઈઝ ડ્યુટી લાદવાના સંબંધમાં અથવા આ અધિનિયમની અન્ય કોઈ જોગવાઈના અમલીકરણ માટે આમ કરવું જરૂરી અથવા યોગ્ય માને છે, તો સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ઓફિસરોને તે યોગ્ય માને તેવા હુકમો, સૂચનાઓ અને નિર્દેશો જારી કરી શકે છે, અને આવા અધિકારીઓ અને આ અધિનિયમના અમલીકરણમાં રોકાયેલા તમામ અન્ય વ્યક્તિઓ સદર બોર્ડના આવા હુકમો, સૂચનાઓ અને નિર્દેશોનું પાલન કરશે અને અનુસરશે:

પરંતુ કોઈ આવા હુકમો, સૂચનાઓ અથવા નિર્દેશો જારી કરવામાં આવશે નહીં—

(એ) જેથી કોઈપણ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ઓફિસરને ચોક્કસ આકારણી કરવા અથવા ચોક્કસ કેસનો ચોક્કસ રીતે નિકાલ કરવા માટે જરૂરી બને: અથવા

(બી) જેથી કમિશનર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ (અપીલ્સ) ના તેના અપીલ કાર્યોના ઉપયોગમાં વિવેકાધીન અધિકારમાં હસ્તક્ષેપ થાય."

૨૧. આમ, સદર અધિનિયમની કલમ ૩૭બી હેઠળ, સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ એક્સાઈઝ એન્ડ કસ્ટમ્સ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ઓફિસરોને સૂચનાઓ જારી કરવા માટે સક્ષમ છે જો તે પ્રથમતઃ, એક્સાઈઝેબલ માલસામાનના વર્ગીકરણમાં એકરૂપતાના હેતુ માટે; દ્વિતીયતઃ આવા માલસામાન પર એક્સાઈઝ ડ્યુટી લાદવાના સંબંધમાં; અને તૃતીયતઃ, સદર અધિનિયમની અન્ય કોઈ જોગવાઈના અમલીકરણ માટે આમ કરવું જરૂરી અથવા યોગ્ય માને છે. જ્યાં સુધી કોલ બુકની વિભાવનાનો સંબંધ છે, તે સ્પષ્ટપણે એક્સાઈઝેબલ માલસામાનના વર્ગીકરણમાં એકરૂપતા સાથે, અથવા આવા માલસામાન પર એક્સાઈઝ ડ્યુટી

લાદવા સાથે સંબંધિત નથી. જ્યાં સુધી સદર અધિનિયમની અન્ય કોઈ જોગવાઈના અમલીકરણનો સંબંધ છે, કોલ બુકની વિભાવના, સદર અધિનિયમની અન્ય કોઈ જોગવાઈમાં થી શોધી શકાતી નથી કે સદર અધિનિયમની અન્ય કોઈ જોગવાઈના અમલીકરણને સંબંધિત હોય તેમ પણ જણાતું નથી. સ્પષ્ટપણે, તેથી, તારીખ ૧૪.૧૨.૧૯૯૫ ના સર્ક્યુલરને સદર અધિનિયમની કલમ ૩૭બી હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને જારી કરવામાં આવ્યો છે તેમ કહી શકાય નહીં.

૨૨. સામાવાળા વતી, સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ રૂલ્સના નિયમ ૩૧ પર પણ આધાર રાખવામાં આવ્યો છે, જે પૂરક સૂચનાઓ જારી કરવાની સત્તા માટેની જોગવાઈ કરે છે અને ઠરાવે છે કે બોર્ડ અથવા પ્રિન્સિપલ ચીફ કમિશનર અથવા ચીફ કમિશનર, જેવો પણ કિસ્સો હોય, અથવા પ્રિન્સિપલ કમિશનર અથવા કમિશનર, જેવો પણ કિસ્સો હોય, સદર અધિનિયમ અને નિયમોની જોગવાઈઓ સાથે સુસંગત હોય તેવી કોઈપણ આકસ્મિક અથવા પૂરક બાબતો પૂરી પાડતી લેખિત સૂચનાઓ જારી કરી શકે છે. નિયમોના નિયમ ૩૧ ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને, તે હેઠળ બોર્ડ દ્વારા જારી કરાયેલી કોઈપણ સૂચનાઓ કાં તો આકસ્મિક અથવા પૂરક અને સદર અધિનિયમ અને નિયમોની જોગવાઈઓ સાથે સુસંગત હોવી જોઈએ. આ અદાલતના મતે, કેસને કોલ બુકમાં મોકલવાની સૂચનાઓ નિર્ણય પ્રક્રિયાને સંબંધિત છે, અને સદર અધિનિયમ અથવા નિયમો

સાથે સુસંગત એવી કોઈપણ આકસ્મિક અથવા પૂરક બાબતો પૂરી પાડતી નથી. સદર અધિનિયમ કે નિયમો, કોઈપણ રીતે સીબીઈસી ને તેની સમક્ષ નિર્ણય માટે પેઝિંગ બાબતોના સંદર્ભમાં કોઈપણ નિર્ણયકારી સત્તાધિકારીને સૂચનાઓ જારી કરવાની સત્તા આપતા નથી.

૨૩. જ્યાં સુધી પ્રસ્તુત કેસમાં શો કોઝ નોટિસનો સંબંધ છે, તે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧એ હેઠળ જારી કરવામાં આવી છે. સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧એ હેઠળની કાર્યવાહી એ નિર્ણયની કાર્યવાહી છે અને જે સત્તાધિકારી તેનો નિર્ણય કરે છે તે અર્ધ-ન્યાયિક સત્તાધિકારી છે. આવી કાર્યવાહી વૈધાનિક જોગવાઈઓ દ્વારા સખત રીતે સંચાલિત થાય છે. સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧એ જ્યારે શો કોઝ નોટિસ જારી કરવામાં આવી ત્યારે તે જે રૂપમાં હતી, તેણે સામાન્ય કેસોમાં સંબંધિત તારીખથી છ મહિનાની અંદર અને જ્યાં મર્યાદાના વિસ્તૃત સમયગાળાનો આશ્રય લેવામાં આવે છે તેવા કેસમાં પાંચ વર્ષની અંદર નોટિસ જારી કરવાની જોગવાઈ કરી હતી. સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧એ માં ત્યારબાદ સમયાંતરે સુધારો કરવામાં આવ્યો છે અને વર્ષ ૨૦૧૧ માં, સબ-સેક્શન (૧૧) ના સમાવેશ સહિત કલમમાં વિવિધ સુધારા કરવામાં આવ્યા હતા જે પ્રદાન કરે છે કે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ઓફિસર સબ-સેક્શન (૧૦) હેઠળ એક્સાઈઝ ડ્યુટીની રકમ નક્કી કરશે –

(એ) સબ-સેક્શન (૧) હેઠળ આવતા કેસોના સંદર્ભમાં જ્યાં તેમ કરવું શક્ય હોય ત્યાં નોટિસની તારીખથી છ મહિનાની અંદર;

(બી) સબ-સેક્શન (૪) અથવા સબ-સેક્શન (૫) હેઠળ આવતા કેસોના સંદર્ભમાં, જ્યાં તેમ કરવું શક્ય હોય ત્યાં નોટિસની તારીખથી એક વર્ષની અંદર.

૨૪. આમ, વર્ષ ૨૦૧૧ થી જ્યાં શક્ય હોય ત્યાં એક્સાઈઝ ડ્યુટીની રકમ નક્કી કરવા માટે સમય મર્યાદા નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે. એમ કહી શકાય નહીં કે જ્યારે ધારાસભા સમય મર્યાદા નિર્ધારિત કરે છે, ત્યારે સદર સમય મર્યાદાનું પાલન કરવાની સત્તાધિકારીની ફરજ છે. જ્યારે એ સત્ય છે કે ધારાસભાએ જ્યાં તેમ કરવું શક્ય હોય ત્યાં સમય મર્યાદાનું આવું પાલન કરવાનું પૂરું પાડ્યું છે, સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧એ ની સબ-સેક્શન (૧૧) કાયદાકીય ઇરાદાનો સંકેત આપે છે, એટલે કે જ્યાં સુધી શક્ય હોય ત્યાં સુધી ડ્યુટીની રકમ ઉપરોક્ત સમયમર્યાદાની અંદર નક્કી થવી જોઈએ, એટલે કે સબ-સેક્શન (૧) હેઠળ આવતા કેસોના સંદર્ભમાં નોટિસની તારીખથી છ મહિના અને સબ-સેક્શન (૪) અથવા સબ-સેક્શન (૫) હેઠળ આવતા કેસોના સંદર્ભમાં નોટિસની તારીખથી એક વર્ષ. જ્યારે ધારાસભાએ "જ્યાં તેમ કરવું શક્ય હોય ત્યાં" અભિવ્યક્તિનો ઉપયોગ કર્યો છે, તેનો અર્થ એ છે કે જો સામાન્ય કોર્સમાં નિર્દિષ્ટ સમયમર્યાદાની અંદર ડ્યુટીની રકમ નક્કી કરવાનું શક્ય હોય, તો તે તેમ થવું જોઈએ. ધારાસભાએ બુદ્ધિપૂર્વક સમય મર્યાદા નિર્ધારિત કરી નથી અને જ્યાં તેમ કરવું શક્ય હોય ત્યાં આવી સમય મર્યાદા નિર્દિષ્ટ કરી છે, તે કારણસર કે નિર્ણયકારી સત્તાધિકારી કેટલાંક કારણોસર નિર્દિષ્ટ સમયમર્યાદાની અંદર બાબતનો નિર્ણય કરવાની સ્થિતિમાં ન પહોંચે, એટલે કે, મોટી સંખ્યામાં

સાક્ષીઓની તપાસ કરવી પડી શકે છે, કેસનો રેકૉર્ડ ખૂબ જ મોટો હોઈ શકે છે, ભારે કાર્યબોજ, અધિકારીની અપ્રાપ્યતા, વગેરે જે નિર્ધારિત સમયમર્યાદાની અંદર ડ્યુટીની રકમ નક્કી કરવા માટે સક્ષમ ન હોવાના વાસ્તવિક કારણો છે. જોકે, જ્યારે કોઈ બાબત કોલ બુકમાં મોકલવામાં આવે છે અને વર્ષો સુધી ઠંડા કલેજરે રાખવામાં આવે છે, ત્યારે તે સત્તાધિકારી માટે કેસનો નિર્ણય કરવાનું શક્ય ન હોવાના કારણો નથી, પરંતુ તેવા કારણોસર છે જે કાર્યવાહી માટે બાહ્ય છે. આ અદાલતના મતે, જ્યારે ધારાસભાએ તેની શાણપણમાં ચોક્કસ સમય મર્યાદા નિર્ધારિત કરી છે, ત્યારે સીબીઈસી પાસે બીજા કેસમાં નિર્ણયની રાહ જોવા માટે વર્ષો સુધી આવી સમય મર્યાદા લંબાવવાની કોઈ સત્તા કે અધિકાર નથી. નિર્ણયકારી સત્તાધિકારીએ દરેક કેસ આવે તેમ તેનો નિર્ણય કરવાનો હોય છે, સિવાય કે ઉચ્ચ ફોરમના હુકમ દ્વારા રોકવામાં આવે. આ અદાલતનો એવો અભિપ્રાય છે કે સીબીઈસી દ્વારા રચવામાં આવેલી કોલ બુકની વિભાવના, જે પેનિંગ કેસોને કોલ બુકમાં ટ્રાન્સફર કરવાની જોગવાઈ કરે છે, તે વૈધાનિક જનાદેશથી વિપરીત છે, એટલે કે નિર્ણયકારી સત્તાધિકારીએ શક્ય હોય ત્યાં સુધી ધારાસભા દ્વારા નિર્દિષ્ટ સમયમર્યાદાની અંદર ડ્યુટી નક્કી કરવાની રહેશે. તદુપરાંત, અહીં ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ, કોઈપણ વૈધાનિક જોગવાઈ હેઠળ સીબીઈસી માં આવી સૂચનાઓ જારી કરવાની કોઈ સત્તા નિહિત નથી, કારણ કે, સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટની કલમ ૩૭બી કે નિયમોના નિયમ ૩૧, આવા નિર્દેશો જારી કરવાની કલ્પના કરતા નથી. કોલ બુકની વિભાવના, તેથી, સેન્ટ્રલ

એક્સાઇઝ એક્ટની જોગવાઈઓથી વિપરીત છે અને આવી સૂચનાઓ સીબીઈસી ની સત્તાના ક્ષેત્રની બહાર છે. કોલ બુકમાં બાબતો ટ્રાન્સફર કરવી એ કાયદાની જોગવાઈઓથી વિપરીત હોવાથી, તારીખ ૩.૮.૧૯૯૮ ની શો કોઝ નોટિસ અનુસારની કાર્યવાહી પૂર્ણ કરવામાં વિલંબ માટે સામાવાળા દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલો ખુલાસો વાજબી સમયની અંદર શો કોઝ નોટિસનો નિર્ણય ન કરવા માટેનો સંભવિત ખુલાસો કહી શકાય નહીં. સુસ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, વિવિધ હાઈકોર્ટો દ્વારા પ્રતિપાદિત કર્યા મુજબ, જેની સાથે આ અદાલત સંપૂર્ણ સંમતિ ધરાવે છે, વિલંબ માટે કોઈ કારણ દર્શાવ્યા વિના દસથી પંદર વર્ષના લાંબા ગાળા પછી કાર્યવાહીનું પુનર્જીવન ગેરકાયદેસર અને મનસ્વી રહેશે અને સમગ્ર કાર્યવાહીને દૂષિત કરશે.

૨૫. બીજા કોણથી બાબતની તપાસ કરતા, સામાવાળાનું એવું સ્ટેન્ડ છે કે મેસર્સ સિદ્ધાર્થ પેટ્રો પ્રોડક્ટ્સ લિમિટેડ અને અન્ય ના કેસમાં સમાન કેસના પરિણામની રાહ જોવા માટે આટલા વર્ષો સુધી બાબત કોલ બુકમાં રાખવામાં આવી હતી, જે એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ પેન્ડિંગ હતો. આવી પરિસ્થિતિમાં, અરજદારના કેસમાં નિર્ણય એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલના નિર્ણય દ્વારા સંચાલિત થવો જોઈએ. જોકે, સામાવાળાએ પંદર વર્ષ સુધી બાબત કોલ બુકમાં રાખ્યા પછી, ત્યારબાદ બીજી બાબતના પરિણામનું પાલન ન કરવાનું પસંદ કર્યું છે જેમાં નિર્ણયકારી સત્તાધિકારી દ્વારા શો કોઝ નોટિસ પડતી મૂકવામાં આવી હતી, અને

એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલે અપીલ ફગાવી દીધી હતી, ભલે ગુણદોષ સિવાયના ગ્રાઉન્ડ્સ પર હોય.

૨૬. તદુપરાંત, અહીં ઉપર નોંધેલી હકીકતો પરથી સ્પષ્ટ થાય છે તેમ, સામાવાળાએ બાબત કોલ બુકમાં મોકલતી વખતે અરજદારને તે વિશે જાણ કરવાનું યોગ્ય માન્યું ન હતું. અન્ય કેસોમાં આવી કાર્યવાહી પડતી મૂકવામાં આવી હોવાથી, અરજદાર પાસે સદ્ભાવના પૂર્ણ વિશ્વાસ કેળવવાનું કારણ હતું કે તેના કેસમાં પણ કાર્યવાહી પડતી મૂકવામાં આવી હતી. વચગાળાના સમય દરમિયાન અરજદારની સ્થિતિમાં નોંધપાત્ર ફેરફાર થયો છે. અરજદાર કંપનીનું કારખાનું બંધ કરી દેવામાં આવ્યું છે અને વેચી દેવામાં આવ્યું છે તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, એમ કહી શકાય નહીં કે અરજદારને વ્યક્તિગત સુનાવણીની નોટિસ બજાવવામાં આવી હોત તો પણ, તેના માટે કેસનો બચાવ કરવો મુશ્કેલ બન્યો હોત કારણ કે સમય વીતી જવાને કારણે અને વચગાળાના સંજોગોને કારણે પુરાવા ખોવાઈ ગયા હોત. સત્તર વર્ષ પછી, કેસથી વાકેફ વ્યક્તિઓ ઉપલબ્ધ ન પણ હોય, દસ્તાવેજી પુરાવા વિસ્થાપિત થઈ ગયા હોઈ શકે છે. આમ, કેસ કોલ બુકમાં ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યો હતો અને તેથી પેનિંગ હતો તે અરજદારના ધ્યાન પર લાવ્યા વિના કાર્યવાહીનો નિર્ણય કરવામાં વિલંબ અરજદારને પુષ્કળ પૂર્વગ્રહ આપે છે. કાર્યવાહીનું પુનર્જીવન, તેથી, કુદરતી

ન્યાયના સિદ્ધાંતોના સંપૂર્ણ ભંગમાં છે અને તેથી, વાદગ્રસ્ત શો કોઝ નોટિસ અને તે અનુસાર પસાર કરાયેલ ઓર્ડર-ઇન-ઓરિજિનલ ટકી શકે તેમ નથી.

૨૭. ઉપરોક્ત કારણોસર, અરજી સફળ થાય છે અને, તદનુસાર, મંજૂર કરવામાં આવે છે. વાદગ્રસ્ત ઓર્ડર-ઇન-ઓરિજિનલ નં. AHM-EXCUS-003-040-15-16 તારીખ ૧૧.૩.૨૦૧૬ તેમજ શો કોઝ નોટિસ F.No.V.54/15-29/OA/98 તારીખ ૩.૮.૧૯૯૮ આથી ૨૬ અને બાતલ કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ વિના રૂલ અત્યંત મંજૂર કરવામાં આવે છે.

(હર્ષા દેવાણી, ન્યાયમૂર્તી)

(એ. એસ. સુપેહિયા, ન્યાયમૂર્તી)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.